

Rashydov Seyfulla Feyzullayovv – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Chair of Pedagogy of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: seifulla.rashydov@me.com

УДК 37.036

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

М. Л. Роганов

У статті досліджується місце технологічної культури в системі професійної педагогічної освіти, розкриваються основні підходи до визначення поняття «технологічна культура», такі як системний, синергетичний, культурологічний, особистісно-орієнтований, розкривається структура, функції технологічної культури та доводиться її значення для розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів інформатики; на основі аналізу технологічної культури вчителя інформатики виділено такі її складові: технологічні цінності, алгоритмічний стиль мислення, специфічні норми поведінки та методи діяльності, технологічні знання, вміння й навички

Ключові слова: технологія, культура, технологічна культура, системний, синергетичний, культурологічний, особистісно-орієнтований підходи.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У нових соціально-економічних умовах, пов'язаних із входженням у Болонський процес, виникає необхідність здійснення значних змін в організації та змісті професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, що ставить нашу професійну освіту перед проблемою забезпечення стандартів високої якості, у порівнянні з кваліфікацією європейського рівня. В цьому сенсі наголошується на важливості вищої освіти для реалізації навчання протягом усього життя. Майбутньому педагогу необхідно отримати таку підготовку у вищому навчальному закладі, яка допоможе йому здійснювати свою освітню траєкторію протягом усього життя. У цьому

процесі важлива роль належить технологічній культурі, яка може допомогти у вирішенні цього завдання.

Фахова досконалість сучасного вчителя все більше характеризується рівнем його професійної культури, що визначає ефективність педагогічних дій. Адже теперішній етап розвитку педагогічної освіти нашої держави визначається тенденціями до інтеграції в європейський освітній простір. Технологічна культура як складник професійності вчителя віддзеркалює його здатність приймати рішення та діяти відповідно до особливостей застосування сучасних педагогічних та інформаційних технологій.

Метою даної статті є дослідження місця технологічної культури в системі професійної педагогічної освіти, а також аналіз основних підходів до визначення поняття «технологічна культура» як складової професійної культури майбутнього вчителя.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється значна увага певним аспектам професійної підготовки майбутнього вчителя, зокрема змістові педагогічної освіти (А. Алексюк, М. Бойко, В. Євдокимов, М. Євтух, В. Луговий, І. Підласий, І. Прокопенко, Г. Троцько та ін.), підготовці майбутніх учителів до формування творчої особистості учня (В. Моляко, С. Сисоєва ін.), вдосконаленню технологій навчання майбутнього вчителя (В. Бондар, О. Мороз, О. Савченко та ін.), професійній готовності до педагогічної праці (Л. Кондрашова, В. Моляко, В. Сластьонін та ін.), формуванню професійної культури майбутнього вчителя та окремих її складників (В. Гриньова, В. Гриньов, Т. Іванова, Н. Крилова, В. Семиченко та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Особливості діяльності людини зумовлюють видову різноманітність культури. Всі види культури існують у взаємозв'язку та єдності, а їх розподіл може бути лише умовним, спрямованим на вивчення складної будови особистісної культури фахівця, його професійної культури. З позиції досліджуваного предмета викликає інтерес професійна культура саме вчителя, що зумовлена його педагогічною діяльністю, його професійно-педагогічна культура [1].

Поняття «технологічна культура» виступає частиною педагогічної культури як суспільного явища, ґрунтується на спеціальній і педагогічній освіті та передбачає високий рівень професійної

діяльності. У сучасних дослідженнях педагогічної культури виділяють індивідуально-особистісний (С. Єлканов, І. Зимня, І. Котова, Н. Кузьміна та ін.), культурологічний (І. Ісаєв, Н. Костіна), діяльнісний (Л. Архангельський, А. Міщенко, В. Сластьонін, С. Смирнов та ін.), інтегративний (І. Казимирська, В. Наумчик, О. Савченко), системно-структурний (Л. Вікторова, Д. Зинов'єв, В. Фокін), ціннісний й особистісно-зорієнтований підходи (І. Бех, Є. Бондаревська, Т. Белоусова, С. Кульневич та ін.).

Однією із сторін педагогічної культури є технологічна культура. Її сутність і зміст пов'язані з поняттям «технологія». Технологічна культура – це результат сучасних науково-технічних і соціально-економічних досягнень. В умовах посилення технологічного аспекту професійно-педагогічної діяльності, коли система навчання будується як ланцюг технологічного процесу, через який проходить людина і в кінці виходить особистість, що засвоїла сукупність необхідних суспільству соціокультурних знань, особливу увагу привертає проблема саме технологічної культури майбутнього вчителя.

Технологічна культура – це універсальна культура, що визначає світогляд і саморозуміння сучасної людини. При цьому під універсальними культурами ми розуміємо системи епістемічних принципів, характерних для певної епохи й певних рівнів розвитку наукових знань і технічних засобів. Функцією технологічної культури є здійснення професійно-педагогічної діяльності в умовах технологізації освіти, а системоутворюючим фактором є сама професійна діяльність педагога.

Аналіз технологічної культури вчителя інформатики через призму рівня професійного розвитку дозволив виділити такі її складові: технологічні цінності, алгоритмічний стиль мислення, специфічні норми поведінки та методи діяльності, технологічні знання, вміння й навички, що є показником педагогічної майстерності педагога, його творчої самореалізації.

Творчу особистість педагога характеризують готовність до інновацій, незалежність суджень, імпульсивність, розвинений пізнавальний інтерес, критичність суджень, самобутність, сміливість уяви і думок, почуття гумору і схильність до жарту тощо. Ці якості розкривають особливості дійсно вільної, самостійної і активної особистості, яким, безумовно, має бути майбутній педагог.

Розгляд основних підходів до вивчення технологічної культури доцільно, на нашу думку, почати із системного підходу, що дозволяє

виявити інтегративні, системні властивості об'єктів та процесів, які не зводяться до механічної суми їх складових. Аналіз робіт дослідників системного підходу (В. Афанасьєв, І. Блауберг, А. Богданов, А. Катренко, М. Коган, В. Кузьмін, В. Садовський, А. Урсул, А. Уємов, П. Щедровицький) дозволив визначити основні положення системного підходу, що дало змогу застосувати принцип системності у вивченні такого системного об'єкта, як технологічна культура вчителя інформатики.

Системне дослідження технологічної культури дозволило зробити висновок про те, що вона є складною, відкритою, соціально-економічною системою з комбінаторним керуванням, для якої характерні такі властивості, як загальність і абстрактність, множинність, цілеспрямованість, емерджентність, еквіпотенційність, синергізм [7].

З позицій синергетичного підходу (В. Андрєєв, Л. Зоріна, М. Таланчук, В. Редюхін та ін.), технологічна культура як особистісне новоутворення являє собою відкриту саморегульовану цілісну систему, що забезпечує продуктивність самореалізації особистості за рахунок активного використання як внутрішніх ресурсів, так і можливостей, обумовлених умовами зовнішнього середовища. При зовнішньому спостереженні технологічна культура розкривається як система особистісних якостей і основних функцій, сформованість яких є основною умовою і передумовою ефективного саморозвитку людини. З внутрішньої точки зору, технологічна культура – це особистісне новоутворення, яке обумовлює становлення людини як цілісності, продуктивність її самореалізації і оптимальність вибору траєкторії індивідуального професійного розвитку. Високий рівень технологічної культури дозволяє педагогу осмислювати процес саморозвитку як життєву цінність, створювати умови для самопізнання, самовизначення і самореалізації, творчо проявляти свою самобутність [5].

Особистісно-зорієнтований підхід до вивчення педагогічної культури досліджували І. Бех, Є. Бондаревська, О. Кононко, Н. Кичук, Є. Степанов, Т. Фролова, Н. Шуркова, І. Якіманська, які сформулювали основні теоретичні положення концепції педагогічної культури, які можна віднести і до технологічної культури вчителя, яка, безумовно, є складовою професійної культури майбутнього вчителя інформатики.

Особистісний підхід – це пояснювальний принцип, що розкриває механізм особистісних новоутворень в педагогічному процесі. Сенс цього принципу полягає в тому, що ніякі зміни в життєдіяльності

людини не можуть бути пояснені без розуміння їх місця і ролі в самореалізації особистості. Особистісний підхід трактується як принцип свободи особистості в освітньому процесі в сенсі вибору нею пріоритетів, освітніх «маршрутів», формування власного, особистісного сприйняття змісту, особистісного досвіду [2].

Культурологічний підхід надав можливість розглянути технологічні явища у широкому соціокультурному середовищі, виявити загальні закономірності розвитку технологічної культури педагога і соціуму, принципи їх функціонування, взаємозв'язку і взаємозамінності.

Сутність культурологічного підходу в освіті зумовлена процесами гуманізації й гуманітаризації. Вона полягає у вихованні людини культури та моральності, спрямованої на збереження й відтворення світових культурних цінностей. На думку А. Рижанової, культурологічний підхід до педагогічних явищ відкриває шлях для глибокого розгляду явищ у їх історичній ретроспективі, допомагаючи виявляти зв'язки цих явищ із сучасним та майбутнім і таким чином здійснювати прогностичну функцію дослідження. Це піднімає рівень об'єктивності здобутих даних, оскільки педагогічний процес, вивчений у контексті соціокультурних характеристик, на широкому тлі культурного життя, дозволяє виявити й простежити тенденції в динаміці його цлей, зумовлених розвитком ціннісних орієнтирів соціуму [6, с. 80].

Культурологічний підхід дозволяє майбутньому педагогу досягнути особистісного смислу технологічної культури, що передбачає наступне:

– наявність знань про технологічну культуру як універсальний тип, що визначає зміст конкретної історичної епохи, її духовні і матеріальні цінності;

– встановлення взаємозв'язків та взаємозалежностей технологічної культури та вищої педагогічної освіти;

– засвоєння категорій даної культури, достатніх для розуміння і описання специфічних особливостей технологічної культури, створення її категоріального апарату;

– усвідомлення специфічних особливостей технологічної культури як принципів організації професійної педагогічної підготовки майбутнього вчителя інформатики;

– безперервна технологічна освіта в процесі вивчення спеціальних та загально педагогічних дисциплін засобами індивідуального освоєння різних освітніх технологій в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя інформатики.

Отже, спираючись на вищевикладене, можна констатувати, що рівень професійної педагогічної підготовленості вчителя інформатики ми пов'язуємо з наявністю у нього рівня сформованості технологічної культури, яка забезпечує і спрямовує становлення педагогічної особистісної позиції майбутнього педагога, визначаючи його професійну компетентність, оволодіння різними видами педагогічних технологій.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, «технологічна культура» є складовою як загальної культури, так і складовою професійної культури майбутнього вчителя інформатики. Технологічна культура є відкритою, соціально-економічною системою з комбінаторним керуванням, і в той же час елементом такої системи, як педагогічна культура, що являє собою діалектичну інтегровану єдність технологічних цінностей, норм поведінки та методів діяльності, алгоритмічного стилю мислення, технологічних знань, умінь та навичок, що формуються, реалізуються і вдосконалюються у проектувальній, конструктивній та організаторській діяльності, визначаючи її характер та рівень.

Література

1. Александрова М.В. Культура та цивілізація: становлення проблематики в українській філософській думці (кінець XIX початок XX століть): автореф. ... дис. канд. пед.н: 17.00.01 X, -2003-17 с.
2. Бех І. Д. Особистісно-орієнтоване виховання : науково-методичний посібник / Іван Дмитрович Бех – К., 1998. – 204 с.
3. Бокань В. Культурологія : Навч. посіб. для студ. вуз./ Володимир Бокань, Межрегион. акад. управл. персоналом. -К.: МАУП, 2000. -134 с.
4. Євтюк А. В. Синергетичні засади моделювання освітніх систем : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / А. Є. Євтюк. – К., 2002. – 198 с.
5. Прийма С.М. Формування технологічної культури майбутніх учителів інформатики у процесі професійно-педагогічної підготовки // Зб. наук. пр. БДПУ - Вип. 3. Серія: Педагогічні науки. – Бердянськ: БДПУ, 2005. – с. 162-174.
6. Рижанова А. О. Розвиток соціальної педагогіки в соціокультурному контексті: дис. ...доктора пед. наук: 13.00.05 / Рижанова Алла Олександрівна. – Х., 2004. – 442 с.
7. Слостенін В. А. Некоторые аспекты формирования технологической культуры учителя / А. И. Мищенко, В. А. Слостенин, Н. Г. Руденко // Педагогика. – 1999. – №7. – С. 83.
8. Щедровицкий Г. П. Принципы и общая схема методологической организации системных исследований и разработок [Системные исследования. Ежегодник. 1981] / Г. П. Щедровицкий. – М. : Наука, 1981. – 384 с.

**НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ПРОЦЕССУ ФОРМИРОВАНИЯ
ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА****М. Л. Роганов**

В статье исследуется место технологической культуры в системе профессионального педагогического образования, раскрываются основные подходы к определению понятия «технологическая культура», такие, как системный, синергетический, культурологический, личностно-ориентированный, раскрываются структура, функции технологической культуры, а также ее значение для развития творческих способностей будущих учителей информатики; на основе анализа технологической культуры учителя информатики выделены следующие ее составляющие: технологические ценности, алгоритмический стиль мышления, специфические нормы поведения и методы деятельности, технологические знания, умения и навыки

Ключевые слова: технология, культура, технологическая культура, системный, синергетический, культурологический, личностно-ориентированный подходы.

**SCIENTIFIC APPROACH TO THE PROCESS OF FORMATION OF
TECHNOLOGICAL CULTURE OF FUTURE TEACHERS****M. L. Rohanov**

The article examines the place of technological culture in vocational teacher education, reveals the main approaches to the definition of «technological culture» such as systemic, synergistic, cultural, student-centered; reveals the structure, functions and technological culture, as well as its importance for the development of creative abilities future teachers of computer science; on the basis of analysis of the technological culture of the IT-teacher the following entities are identified: technological values, algorithmic style of thinking, behavior and specific methods of operation, technological knowledge and skills

Keywords: Technology, culture, technological culture, system, synergetic, culturological, persony-oriented approaches.

Роганов М. Л. – кандидат технічних наук, доцент кафедри інформатики Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна). E-mail: maxmar1@ukr.net

Rohanov M. L. – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Computer Sciences of the Communal Institution «Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine) E-mail: maxmar1@ukr.net